

Un viitor alternativ pentru salba de lacuri a râului Colentina

Declarația finală

a celei de-a patra ediții

a Forumului de Peisaj LE:NOTRE

București, România

Aprilie 2015

University of Agronomic Sciences
and Veterinary Medicine

Ion Mincu University
of Architecture and Urbanism

Romanian Association of
Landscape Architecture

Professional Association of
Romanian Urban Planners

Partea I Prezentare generală, context și politici

Declarația își propune să furnizeze principiile directe necesare revitalizării salbei de lacuri a râului Colentina în beneficiul ecologic, social și economic al întregului oraș și al împrejurimilor sale. Documentul vizează inițierea unui dialog public cu privire la viitorul lacurilor

Salba de lacuri a râului Colentina, proiectată cu aproximativ 80 de ani în urmă, reprezintă un bun public, un monument cultural și un element fundamental al Bucureștiului, făcând legătura între oraș și zona sa metropolitană. Proiectul a fost conceput și implementat cu scopul de a contribui la sănătatea și bunăstarea tuturor cetățenilor. Lacurile ocupă 3.25% din suprafața orașului și prezintă un potențial mare în ceea ce privește asigurarea posibilităților de agrement, echilibrarea climatică, oportunitățile economice la scară mică și îmbunătățirea generală a calității mediului înconjurător. Transformarea zonei Colentina prin asanarea mlaștinilor și crearea lacurilor a fost inițial concepută ca parte a centurii verzi a capitalei, iar zona a fost parțial amenajată sub forma unei serii de parcuri urbane. Obiectivul său fundamental consta în îmbunătățirea condițiilor sanitare și organizarea extinderii urbane înspre zona de nord. Funcțiile de agrement au fost adăugate ulterior. Zona lacurilor acoperă, în medie, aproximativ 90.5 hectare.

Colentina constituie o resursă teritorială și strategică pentru capitală și regiunile sale limitrofe, ducând la crearea valorii sociale, ecologice și economice pentru prezent dar în special pentru generațiile viitoare. Valoarea lacurilor este puternic amenințată de modificările recente în utilizarea terenurilor care au determinat creșterea ritmului privatizărilor și construcțiilor și reducerea capacității de răspuns a ecosistemului. Rezultatul se traduce prin fragmentare, degradare, segregare și poluare de-a lungul râului Colentina. Este vorba despre un proces sensibil la factorul timp, deoarece transformările se desfășoară într-un ritm continuu și multe zone din apropierea lacurilor nu beneficiază de o infrastructură adecvată de canalizare. Prin urmare, integritatea ecologică a lacurilor se află sub o amenințare iminentă.

Cea de-a patra ediție a Forumului de Peisaj organizat de Institutul LE:NOTRE s-a desfășurat în luna aprilie 2015 și s-a bucurat de participarea a peste 120 de practicieni din domeniul planificării spațiale, profesori, studenți și cercetători din peste 20 de țări. Forumul s-a axat pe căutarea unor soluții pentru un viitor alternativ al peisajului salbei de lacuri a râului Colentina din București. Grupurile de lucru au reflectat asupra acestui peisaj din patru perspective: periferia rurală, patrimoniu și identitate, turism durabil și agrement, dispersie urbană și creștere periurbană.

Dintre documentele importante referitoare la politicile care sprijină crearea unui viitor durabil pentru salba de lacuri a râului Colentina, valide sau în vigoare în România, fac parte Convenția Europeană a Peisajului¹, Convenția de la Aarhus privind accesul la informație, Convenția privind participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu²; Principiile directe pentru dezvoltarea teritorială durabilă a continentului european³; Directiva Cadru Apa⁴; Directiva Habitată⁵ și Comunicarea privind infrastructura verde⁶. România a aderat la Convenția Europeană a Peisajului dar încă nu a adoptat dispoziții legislative care să conțină elemente normative exacte, cu toate că legea națională a planificării spațiale include prevederi referitoare la peisaj și există o legislație pentru reglementarea zonelor protejate. În prezent se află în proces de consultare publică Strategia Națională de Dezvoltare Teritorială (SDTR) și sunt dezvoltate politici publice naționale legate de peisaj, dezvoltare și mobilitate urbană și locuire. De asemenea, articolul 35 din Constituția României⁷ garantează cetățenilor dreptul la un mediu sănătos.

1 http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/Landscape/default_en.asp

2 <http://www.unece.org/env/pp/treatytext.html>

3 http://www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/cemat/VersionPrincipes/Default_en.asp

4 http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

5 <http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective>

6 http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/index_en.htm

7 <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371>

Partea a II-a Principii-cheie

Cele opt principii prezentate succint mai jos sunt definitorii pentru declarația finală privind lacurile Colentinei. O descriere detaliată a acestora cu prezentarea contextului, a modului de aplicare și politicilor subsecvente, urmează

1. Un viitor prosper și sănătos pentru Colentina necesită un efort conjugat care transcende limite administrative, disciplinare și sociale prin construirea unei viziuni pe termen lung, comună tuturor părților interesate, inclusiv publicului.
2. Este necesar ca principiile directoare ale dezvoltării teritoriale durabile să reglementeze procesul de planificare spațială. Nevoile și interesele concurențiale ale domeniului imobiliar, mediului, transportului, agriculturii și spațiului public trebuie să facă obiectul unor negocieri.
3. Autoritățile publice, actorii privați și organizațiile societății civile trebuie să utilizeze instrumentele financiare europene, naționale și locale într-un mod inovator în vederea implementării unui viitor durabil pentru lacurile Colentinei.
4. Practicienii și cadrele didactice din domenii pluridisciplinare – planificare spațială, ecologie, științe sociale și economice, inginerie și proiectare – trebuie să-și unească forțele cu societatea civilă în vederea creării unui proces incluziv și extins menit să sensibilizeze și să sporească nivelul de cunoaștere în ceea ce privește importanța și semnificația salbei de lacuri a râului Colentina.
5. Lacurile trebuie să fie privite ca un element coerent și indivizibil iar întreaga zonă trebuie să aparțină în continuare domeniului public.
6. Abordarea trebuie să se axeze pe problemele patrimoniului construit și pe menținerea unor cartiere sigure și sănătoase.
7. Lacurile trebuie să fie considerate un proiect fanion și un element definitoriu decisiv pentru o autentică rețea de infrastructură albastră-verde a Bucureștiului.
8. Restaurarea ecologică integrală a mediului acvatic și a peisajului limitrof este esențială pentru păstrarea valorii zonale.

Partea a III-a Dezvoltarea principiilor și politici subsecvente

1. *Un viitor prosper și sănătos pentru Colentina necesită un efort conjugat care transcende limite administrative, disciplinare și sociale prin construirea unei viziuni pe termen lung, comună tuturor părților interesate, inclusiv publicului.*

Un viitor durabil pentru Colentina necesită un proces intens de sensibilizare a societății civile, organizațiilor private și autorităților publice în privința valorii peisajului salbei de lacuri și a vulnerabilității acestuia. Pentru a promova gestionarea sitului, publicul trebuie să fie implicat activ în procesul de proiectare prin consultări, ateliere și alte forumuri. Este necesară înființarea unei asociații non-guvernamentale dedicate facilitării proceselor de restaurare și reabilitare. Valoarea educațională a sitului și a procesului de transformare trebuie să fie respectată și să reprezinte baza și garanția gestionării sale de către generațiile viitoare.

Propunerea de abordare a patrimoniului și a identității sitului trebuie să combine un demers bazat pe proces cu unul bazat pe proiectare. Cu alte cuvinte, proiectarea și planificarea trebuie să fie dublate de propuneri cu privire la modul în care publicul poate fi implicat în cadrul procesului și la modul în care integritatea ecologică a sitului va fi menținută. Barierele și golurile legislative care contribuie la condițiile actuale trebuie să fie identificate. Comunitățile locale individuale (cartierele) precum și comunitățile din întreaga zonă a lacurilor (la nivel regional) nu au un for pentru a se putea organiza și nici pentru a iniția și impulsiona schimbarea, aspect esențial dacă discutăm despre necesitatea existenței unei voințe politice pentru un astfel de proiect. Eficiența socială a comunității rezidențiale din jurul lacurilor trebuie să fie sporită prin intermediul unor instituții cum ar fi centrele comunitare, piețele, grădinile comunitare și alte instituții care promovează cooperarea și crearea legăturilor comunitare. Densitatea poate fi crescută selectiv în zonele strategice în timp ce spațiile deschise multifuncționale pot fi îmbunătățite cu ajutorul unor soluții de proiectare.

Soluțiile de proiectare care urmează a fi propuse („cercetare prin proiect”) pentru spațiile construite și deschise trebuie să promoveze mijloace necesare consolidării capitalului social și să clădească capacitatea comunității de a solicita responsabilitate din partea administrației. Este necesară aplicarea consecventă a prevederilor legale menite să protejeze spațiile deschise și patrimoniul arhitectural și să fie descurajate/penalizate încălcările. Există deficiențe semnificative în punerea în aplicare a legilor existente pentru zonare și protecție, și goluri la fel de importante în cadrul legilor în sine.

2. *Este necesar ca principiile directoare ale dezvoltării teritoriale durabile să reglementeze procesul de planificare spațială.*

Nevoile concurențiale ale domeniului imobiliar, ecologiei, transportului, agriculturii și spațiului public trebuie să facă obiectul unor negocieri. Un concept director respectat de toate părțile, trebuie să fie împărtășit de toții actorii care țin seama de beneficiul lor reciproc. O coaliție extinsă în care sunt implicate autoritățile, experții non-guvernamentali și publicul trebuie să ia inițiativa în ceea ce privește dezvoltarea unei strategii viabile. Conservarea spațiilor verzi existente are o importanță crucială. Trebuie avute în vedere diferite scenarii pentru sit pentru a răspunde problemei construcțiilor neautorizate și neplanificate care contribuie la deteriorarea sitului și provoacă daune ireversibile structurilor de patrimoniu.

3. *Autoritățile publice, actorii privați și organizațiile societății civile trebuie să utilizeze instrumentele financiare europene, naționale și locale în mod inovator în vederea implementării unui viitor durabil pentru lacurile Colentinei*

Întregul înseamnă mai mult decât suma părților. Colentina reprezintă o valoare metropolitană prin intermediul căreia se pot crea alte valori cu caracter ecologic, economic, cultural și social în beneficiul tuturor comunităților învecinate.

Mecanismele europene de finanțare sunt adaptate pentru a sprijini măsurile în acest domeniu, iar cuvintele-cheie sunt infrastructura verde și serviciile de ecosistem. Cu toate acestea, orice proiect și cerere de finanțare din acest domeniu vor fi mai convingătoare dacă sunt bazate pe o strategie integrată și intercomunală. Abordările intercomunale vor crește în mod substanțial potențialul de creare a valorilor. De exemplu, o pistă de ciclism va avea mult mai mult succes dacă este concepută transversal în raport cu limitele administrative și dacă este conectată la diferite zone locale de agrement sau destinații turistice. Reconstrucția ecologică trebuie să prevadă măsuri aplicate în toate spațiile existente de-a lungul râului Colentina dacă se dorește crearea unui efect pozitiv asupra biodiversității. Cuantificarea potențialului economic pentru turism și agrement de a genera locuri de muncă trebuie să constituie un aspect central al strategiei. Alte forme sustenabile de dezvoltare economică pot face referire la agricultura urbană, cu o atenție specială acordată dezvoltării mărcilor locale de produse alimentare.

Sursele europene de finanțare care sunt deja disponibile includ: Fondul European de Dezvoltare Regională, Facilitatea de Finanțare a Capitalului Natural a Băncii Europene de Investiții, Programul Life al Directoratului de Mediu al UE și schemele agroecologice bazate pe rezultate ca noi instrumente ale Politicii Agricole Comune a UE.

4. *Practicienii și cadrele didactice din domenii pluridisciplinare – planificare spațială, ecologie, științe sociale și economice, inginerie și proiectare – trebuie să-și unească forțele cu societatea civilă pentru crearea unui proces incluziv și extins menit să sensibilizeze și să sporească nivelul de cunoaștere în ceea ce privește importanța și semnificația salbei de lacuri a râului Colentina.*

Sarcina de reconfigurare a lacurilor începe cu înțelegerea multitudinii de factori și presiuni care afectează zona: localizarea în zona periferică a orașului, dar și proiectele de drumuri, schimbările referitoare la utilizarea terenurilor și mulți alți factori tehnologici, de mediu, legislativi și economici. Cartografierea capacității care ține seama de valențele ecologice, estetice și culturale reprezintă o etapă preliminară necesară în procesul de proiectare / planificare; aceasta are drept rezultat o strategie teritorială care ar include toate tipurile de activități care răspund diverselor nevoi și presiuni. În ceea ce privește principiile Convenției Europene a Peisajului, acest proces trebuie să ia parțial forma unui Observator de Peisaj și să conțină schimburi de informații privind politicile și experiența în domeniu, compilații de documente istorice despre peisaj, precum și utilizarea unor indicatori cantitativi și calitativi în vederea evaluării eficacității politicilor de peisaj.

5. *Lacurile trebuie să fie privite ca un element coerent și indivizibil iar întreaga zonă trebuie să aparțină în continuare domeniului public.*

Privatizările și dezvoltările necontrolate trebuie oprite neîntârziat și nu trebuie să fie aprobate planuri care provoacă pagube mediului natural sau patrimoniului construit. Malurile lacurilor trebuie să permită trecerea liberă a publicului - pietoni și cicliști - adică gardurile de pe teritoriul public trebuie să fie îndepărtate și trebuie construite drumuri și alei pentru a garanta accesul liber al publicului; dacă este necesar, se poate apela la pasarele deasupra apei sau la alte soluții inovatoare. Continuitatea socială și ecologică și conectivitatea lacurilor trebuie să fie respectată, cultivată și păstrată și trebuie luate toate măsurile care să permită o gestionare ecologică adecvată a apei. Acest aspect include respectarea și, în măsura în care acest lucru este posibil, extinderea zonelor-tampon din jurul lacurilor. Reabilitarea ecologică și managementul lacurilor trebuie să fie folosite și drept instrumente educaționale pentru școlile și comunitățile locale. Un concept identitar unitar al lacurilor privite ca un peisaj unic – denumire, entitate managerială, master plan, standarde de protecție și conservare – este esențial.

6. *Abordarea trebuie să se axeze pe problema patrimoniului construit și a menținerii unor cartiere sigure și sănătoase.*

Principiile conceptului „protecție prin schimbare”, în alt sens decât cel al strictei conservări istorice, pot fi aplicate în vederea stabilirii unui plan de abordare pentru conservarea patrimoniului construit al lacurilor. Acesta poate fi destul de variat deoarece salba de lacuri traversează zona urbană îndreptându-se spre zona periferiei urbane și apoi spre cea rurală. În zonele cu un nivel mai ridicat de urbanizare există numeroase exemple de ansambluri de arhitectură de mijloc de secol XX care grupează comunități integrate și apreciate, cu identități foarte bine conturate dar care sunt vulnerabile în fața demolărilor și dezvoltărilor necontrolate. Stocul mare de clădiri industriale insuficient folosite sau abandonate ar putea să devină, prin intermediul unor reutilizări flexibile, bunuri comunitare creative și dinamice din punct de vedere social cum ar fi incubatoarele, centrele de artă sau piețele. Modul în care este interpretat țesutul construit al istoriei recente și modalitatea în care acesta trebuie protejat sau adaptat pentru a satisface mai bine nevoile contemporane constituie probleme-cheie care trebuie aduse în discuție. Reabilitarea lacurilor este, de asemenea, un exemplu al modului în care putem învăța din trecut, deoarece acestea erau de fapt gestionate corect la începutul existenței lor. Scopul ultim este acela de a avea comunități incluzive și diversificate conectate la lacuri și o relație de sprijin reciproc între oameni și mediul natural. Lacurile reprezintă un bun comun atât pentru comunitățile cu care se învecinează direct, cât și pentru întregul București.

7. Lacurile trebuie să fie considerate un proiect fanion și un element definitoriu decisiv pentru o autentică rețea de infrastructură albastră/verde a Bucureștiului.

Dispersia urbană și periurbană sunt probleme la nivel global cu impact negativ asupra zonelor urbane și rurale din cauza consumului mare de energie, teren și sol; tensiunii exercitate asupra infrastructurii; promovării unui stil de viață dependent de autoturism care afectează negativ sănătatea publică și slăbește legăturile comunitare; emisiilor crescute de gaze cu efect de seră și nivelurilor ridicate de poluare a aerului și fonică; și consumului de terenuri agricole. Orașele au nevoie de o viziune bazată pe politici de dezvoltare durabilă și pe termen lung pentru a crea abordări coerente în vederea facilitării mobilității, creșterii accesului la mediul natural și asigurării oportunităților sociale și culturale și a locurilor de muncă. Conceptele coerente de proiectare pentru zonele periferice sunt esențiale pentru menținerea unor legături viabile între peisajul urban și cel rural. Fragmentarea responsabilităților la nivel local, județean și sectorial este o chestiune majoră care trebuie luată în considerare deoarece o abordare administrativă unitară a salbei de lacuri este esențială. Investigarea posibilităților de a defini o strategie unică și, pe cât posibil, o singură entitate coordonatoare neutră (organizație nonprofit sau autoritate de management) este fundamentală, în aceeași măsură în care este importantă facilitarea conștientizării faptului că salba de lacuri este un obiectiv comun pentru toți. Infrastructura care asigură legăturile pentru ciclism și drumeții, de exemplu, de la palatul Mogoșoaia la pădurea Cernica, poate consolida și dezvolta pe mai departe potențialul și valoarea sitului.

8. Restaurarea ecologică integrală a mediului acvatic și a peisajului limitrof este esențială pentru păstrarea valorii zonale.

Deversările necontrolate ale canalelor colectoare în lacuri sunt o problemă cronică care a dus la deteriorarea calității apei în ultimele decenii. Pentru a implementa obiectivele Directivei Cadru Apa și pentru a îmbunătăți calitatea vieții în zonele periferice ale Bucureștiului, este necesar, de asemenea, să se mărească acoperirea rețelei de canalizare și să se limiteze sau să se elimine deversările necontrolate de ape reziduale. Biodiversitatea naturală a peisajelor acvatice și înconjurătoare trebuie să fie restabilită și protejată în beneficiul mediului și al comunității. Reabilitarea lacurilor va reprezenta un proiect reprezentativ pentru generațiile viitoare și va constitui un important bun patrimonial în raport cu zonele naturale din București dar și cu cadrul său construit.

Contextul Forumului de Peisaj de la București

Forumul de Peisaj de la București a fost organizat în perioada 21-25 aprilie 2015 de către Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, ASoP, Asociația Peisagiștilor din România și APUR, Asociația Profesională a Urbaniștilor din România în cooperare cu Institutul LE:NOTRE.

Institutul LE:Notre a fost înființat sub auspiciile ECLAS, Consiliul European al Școlilor de Peisagistică, ca organizație tutelară pentru colaborarea interdisciplinară între educație, cercetare și practici inovatoare în domeniul peisajului. Obiectivul său este să dezvolte și să consolideze relațiile dintre educația din domeniul peisagisticii, cercetare și practici inovatoare în cadrul sectorului public, privat și nonprofit.

Organizația își propune să atingă aceste obiective prin promovarea și facilitarea comunicării, colaborării și stimulării schimbului de idei dintr-o perspectivă interdisciplinară și trans-sectorială pentru a promova o înțelegere mai extinsă și mai aprofundată a rolului cultural, ecologic, social și economic al peisajului în beneficiul și pentru bunăstarea întregii societăți în ansamblu.

Ceea ce deosebește Forumul de Peisaj LE:NOTRE de alte evenimente europene din sfera peisagisticii este importanța acordată dialogului, dezbaterii și discursului. Acesta asigură oportunitatea unică de a interacționa în mod creativ cu colegi care aparțin unei serii de discipline înrudite și asociate domeniului peisagisticii în cadrul unor ateliere informale și a unor vizite pe teren.

Website-ul Forumului de Peisaj: <http://www.forum.ln-institute.org>

Institutul LE:NOTRE : <http://www.le-notre.org>

Autori coordonatori: Dr. Kristin Faurest, Dr. Ellen Fetzer

Traducere: Alexandra Purnichescu

Pentru feedback vă rugăm vizitați:

contact.apur@gmail.com (Asociația Profesională a Urbaniștilor din România, APUR)

sau

office@asop-bucuresti.ro (Asociația Peisagiștilor din România, Filiala teritorială București-Ilfov, ASoP)

Partners

LE:NOTRE *Institute*

Linking landscape education, research and innovative practice

UNIVERSITY OF AGRONOMIC SCIENCES
AND VETERINARY MEDICINE - BUCUREȘTI

Universitatea
de Arhitectura și Urbanism
"Ion Mincu"

APUR
Asociația Profesională a
Urbanștilor din România

ASOP
ASOCIAȚIA
PEISAGIȘTILOR
DIN ROMÂNIA

Strategic Partners

ORDINUL
ARHITECTILOR
DIN ROMÂNIA

UNIUNEA
ARHITECȚILOR DIN
ROMÂNIA

Knowledge partners

ISOCARP
Knowledge for better Cities

ECLAS
EUROPEAN COUNCIL OF
LANDSCAPE ARCHITECTURE
SCHOOLS

IFLA
INTERNATIONAL FEDERATION
OF LANDSCAPE ARCHITECTS

Gold sponsors

Silver sponsors

esri Romania

Semmelrock
stein+design®

Bronze sponsors

Mini sponsors

Media partners

spatiulconstruit.ro
informația pe care se bazează orice proiect

arhitext®

ARHITECTURA
REVISTA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA FONDATĂ ÎN 1906

ISOCARP WORKSHOP:

